

בהר, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריא

שמיטה או שביתה

באשר לעבודות הקרקע התורה עושה שימוש בשני פעלים, **שמיטה** ו**שביתה**: "והשביתת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל תית השדה קן-תעשה לכרמך לזיתך". וכן, "דבר אל-בני ישראל ואמרת אל-הם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושביתה הארץ שבת ליקוק". אולם באשר ל**כספים**, התורה עושה שימוש בפועל אחד בלבד, שמיטה: וזה דבר השמטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא-יגש את-רעהו ואת-אחיו כיקרא שמטה ליקוק: שנה זו זכותה להיקרא, שנת השמיטה ולא שנת השביתה!

במעשה השמיטה/שביתה מעורבים הגורמים הבאים: האל, הקרקע, החקלאי, המלווה, הלווה, והכסף. מיהם מושאי המצווה בכל אחד מן המקרים? בקרקע, הפנייה הינה לשני גורמים, אל הקרקע: ושביתה הארץ שבת לדי. הפנייה אל אדמת ארץ ישראל - מושא הפניה, הינה פרסונאלית. לארץ יכולות מטאפיזיות, רוחניות ומוסריות ויכולת לשבות. השביתה הינה מצוות **תוצאה**. הפניה השנייה הינה לחקלאי: והשביעית תשמטנה. עבורו זו **מצוות פעולה**. הוא מצווה לשמוט באופן יזום, כפעולה רצונית ונשלטת את עבודת האדמה מידי באותה שנה (רש"י, תשמטנה- מעבודה), כדי שהארץ תוכל לשבות שבת לדי ללא הפרעה.

מיהו מושא הפניה בשמיטת כספים? באנלוגיה לשמיטת הקרקעות, צריך היה זה להיות הכסף, אולם זו טעות. כאן אין עניין של **שביתה כספים** בדומה לשביתה קרקע, כאן יש רק **שמיטת כספים**, ומושא הפניה הוא רעהו ואחיו. הכסף אינו אישיות פרסונאלית בדומה לאדמת ארץ ישראל אלא ישות אימפרסונאלית. לשמוט אפשר בהיסח הדעת, כגון: 'זה נשמט מידי', ואפשר באופן הכרתי ורצוני כפי שנו מצווים בשנת השמיטה. שביתה היא תמיד מתוך הכרה, הזדהות, תכנון, ואחריות באשר לתוצאות.

פרשה זו הנכתבת עבור עם ישראל היושב בארצו כריבון הינה התיאוריה הכלכלית המושלמת שהתורה מציעה לנו ולעולם. הערך המרכזי בתיאוריה זו, אינו סוציאליזם, ליברליזם או שוויון. כל אלו ודאי קיימים בכל הרבדים של המצוות הקשורות לעולם הכלכלה. 'פונקציית המטרה' שעל פיה בלבד צריכה המדינה להתנהל כלכלית הינה הצרכים של **רעהו ואחיו**. כוחות שוק, מיקסום רווח, מיקור חוץ, מיזוגים, מונופולים, וכדומה, הם רעיונות במעגל השני בלבד. כל אלו צריכים להיבחן בבחינה אחת בלבד, האם האח והרע יפגעו.

'אחי ורעמי' – בהטיות שונות ובהקשרים שונים חורזים את הפרשה לכל אורכה. 'הכפר הגלובלי' מפיל חללים בכל העולם. פסי ייצור מועברים על פני הגלובוס מתוך מטרה אחת בלבד לאפשר תחרות, למקסם את הרווח ולמצוא 'מדינת עבדים' חדשה שבה משתכרים שכר רעב. כל הכלים כשרים לכך, כי כך אמור להתנהל העולם המודרני. את המחיר הכבד מנשוא ישלמו תמיד העובדים החלשים, לכן אין זו התיאוריה הכלכלית של התורה.

העולם העתיק והמודרני קנה מאיתנו את הערכים הבסיסיים הגלומים ביסודות מצוות השמיטה. בכל זאת, הם לא השכילו או לא יכלו לבצע 'העתקה' מליאה ברוח התורה. שני רכיבים חיוניים אינם באים בחשבון מבחינתם. הראשון- ניקוי שולחן כללי בכל שבע שנים. הם אינם יכולים או מסוגלים לאתחל את המערכת מחדש. השני- מצוות שמיטה הינה חובת הפרט והכלל גם יחד. שמיטת חובות כללית קיימת אצלם ברמה מדינתית או על מוסדית. ברמת הפרט לא שייך כלל לבצע או לומר אפילו: וזה דבר השמטה שמוט כל-בעל משה ידו...

חז"ל כרגיל עמדו היטב על עניין זה בהדגישם את עניין השמיטה הפרטית דווקא, בהקשר לכסף וגם בהקשר לאדמה. דווקא במדינתנו המתחדשת ניסתה ומנסה כנסת ישראל לחוקק חוקי שמיטה ברמה המדינתית ולא דווקא על ידי אנשי הלכה מובהקים. ההצעות כגון: הלבנת תוכנות 'גונבה' בשנת השמיטה מתבססות על רוח השמיטה והם מהוות סנונית ראשונה של תורת ארץ ישראל המתחדשת על ידי ההנהגה של מדינת היהודים. הצעה לאקדמיה ללשון: שמא נכנה בעקבות מאמצים אלו את שנת השמיטה שנת **השביטה**.

להערות: hazutg@gmail.com